

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 051 «Економіка»**

за освітньою програмою «Управлінська економіка та конкурентна політика»

на тему: «ЕКОНОМІКА СПІЛЬНОГО СПОЖИВАННЯ ЯК ФАКТОР
ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА»

Виконавець:

студент ФЕУП факультету
Лупу Аріана Родіонівна

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н, доцент, доцент кафедри загальної економічної
теорії та економічної політики
Несененко Павло Петрович

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Швидкі зміни в поширенні економіки спільного споживання віддзеркалюють концепції мережевого суспільства. Користувачі тільки тоді використовують конкретні продукти, коли вони їм дійсно потрібні, що призводить до економії витрат на утримання власності. Економіка спільного споживання, також відома як шерингова економіка, з'явилася на початку 2000-х і пов'язана з новою бізнес-моделлю, спрямованою на вирішення соціальних проблем за допомогою соціальних мереж та віртуальних сервісів. Ця модель об'єднує тих, хто володіє ресурсами, з тими, хто їх потребує, надаючи доступ до користування, а не власності.

Сучасна шерингова економіка формує нові економічні та соціальні відносини між людьми, забезпечуючи загальний доступ до товарів, послуг, даних і компетенцій за принципом «рівний рівному». Це стало можливим завдяки зміцненню довіри серед незнайомих людей, що почало зростати разом з введенням засобів зворотного зв'язку, рейтингів і систем безпечної оплати.

Питання шерингу стає актуальним в умовах української економіки, яка має «ціннісний вакуум» нової моделі спільного споживання, але стикається із недостатнім розвитком шерингових Інтернет-платформ як суб'єктів шерингової економіки. Ці платформи повинні забезпечити ефективне відображення споживчих цінностей у розвитку економіки спільного споживання. Несистемний розвиток шерингової економіки в Україні пов'язаний з економічними, технологічними, правовими, соціальними та психологічними бар'єрами, які гальмують цей процес.

Навіть при зростанні економіки спільного споживання в Україні, створення та реалізація нових проєктів у сфері шерингу залишається несистемним. Це пов'язано із складністю економічних, технологічних, правових, соціальних та психологічних викликів, які гальмують розвиток шерингової економіки та зміну споживчих цінностей у цифровій економіці.

Вивчення розвитку шерингової економіки привертає увагу багатьох вчених, які вбачають зростання цінності товарів і послуг як для бізнесу, так і для суспільства, а також можливість фінансового прибутку від виробленої споживчої вартості. Закладені основи теорії шерингу та розвиток економіки спільного користування були започатковані в працях Т. Веблена, Х. Лейбенстайна, Дж. К. Гелбрейта, Д. Канемана, А. Талера та інших. Українське явище шерингу, як нове явище, потребує дослідження основних фундаментальних факторів його розвитку, а також виявлення особливостей і тенденцій його становлення. Тому наукова спільнота в Україні повинна систематизувати теоретико-методологічний підхід для вивчення трендів та перспектив розвитку шерингової економіки в країні.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у аналізі та розгляді економіки спільного споживання як ключового фактору трансформації сучасного суспільства. Виконання поставленої мети реалізується через послідовне вирішення таких завдань:

- визначити сутність моделі спільного споживання;
- проаналізувати види та системи економічної моделі спільного споживання;

- надати аналіз досвіду функціонування моделі спільного споживання в провідних країнах;
- сформулювати характеристики основних сфер використання моделі спільного споживання;
- охарактеризувати комерційну діяльність онлайн платформ спільного споживання;
- проаналізувати державну підтримку шерингової економіки (на прикладі Дія бізнес);
- надати оцінку створення національно орієнтованих спеціалізованих онлайн платформ;
- обґрунтувати байкшеринг, як елемент сучасного муніципального простору в Україні;
- оцінити перспективи та проаналізувати ризики економічної моделі спільного споживання в умовах воєнного стану.

Об'єктом дослідження є економіка спільного споживання, яка розглядається як комплексна концепція, що визначає способи виробництва, обміну та споживання товарів і послуг з акцентом на колективну участь. В рамках дослідження детально вивчаються структура, принципи функціонування та вплив економіки спільного споживання на різні сфери сучасного суспільства.

Предметом дослідження є процеси, явища та взаємодія в сфері економіки спільного споживання.

Методи дослідження. В кваліфікаційній роботі використовувалися: аналітичний, емпіричний, порівняльний, статистичний, та логіко-системний методи.

Інформаційною основою кваліфікаційної роботи є: використання офіційних статистичних даних, звітів та досліджень, які стосуються різних аспектів економіки, соціальних показників, монографії та інші наукові публікації вітчизняних та іноземних дослідників, релевантна інформація з мережі Інтернет. Розгляд основних концепцій та теорій, пов'язаних із спільним споживанням, для теоретичного обґрунтування дослідження.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (42 найменування). Загальний обсяг роботи становить 77 сторінок. Основний зміст викладено на 67 сторінках. Робота містить 16 таблиць та 7 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні аспекти функціонування економічної моделі спільного споживання»** розглядаються основні концепції та теоретичні засади економіки спільного споживання. Описується суть моделі спільного споживання, яка включає тимчасовий доступ до товарів чи послуг замість приватного володіння. Аналізуються різні види та системи спільного споживання, від традиційних кооперативів до сучасних онлайн платформ. Подано огляд досвіду функціонування моделі спільного споживання у провідних країнах світу, з акцентом на їх стратегії та економічні вигоди..

У другому розділі **«Аналіз використання моделі спільного споживання в Україні»** проаналізовано стан шерингової економіки в Україні, розглянуто характеристику основних сфер використання моделі спільного споживання, таких як транспорт, житло, та інші послуги. Проведено аналіз комерційної діяльності та успішності різних онлайн платформ, зокрема як вони впливають на місцевий ринок. Визначено роль держави у підтримці шерингової економіки, з прикладом ініціативи "Дія бізнес".

У третьому розділі **«Пропозиції щодо сприяння розвитку економіки спільного споживання в Україні»** розроблено комплекс пропозицій щодо підтримки та розвитку економіки спільного споживання в Україні. Обговорюються стратегії створення національно орієнтованих спеціалізованих онлайн платформ, які можуть забезпечувати зручність та доступність послуг. Висвітлюється важливість байкшерингу як елемента муніципального простору, та його вплив на міське планування. Також аналізуються потенційні ризики та перспективи шерингової економіки в умовах невизначеності, викликаній воєнним станом.

ВИСНОВКИ

1. Термін «sharing conomy» або «шерингова економіка» з'явився під час фінансово-економічної кризи 2008-2009 років і став популярним, описуючи економіку, де люди спільно використовують товари та послуги, не володіючи ними, а оплачуючи за тимчасовий доступ. Термін «спільне споживання» або «collaborativeconsumption» був вперше використаний в 1978 році, але отримав більше розгляду та розробки у 2010 році в книзі «What's MineIs Yours: The Rise of Collaborative Consumption» авторів Рейчел Ботсман і Ру Роджерс. Вони презентували нову соціо-економічну модель, що може революціонізувати споживання товарів і послуг.

2. Спільне споживання сприяє ефективному використанню ресурсів та зменшенню негативного впливу на довкілля. Це включає в себе обмін товарів і послугами, оренду, спільне володіння ресурсами та користування спільними просторами. Групові закупівлі і спільне використання ресурсів, таких як енергія і праця, допомагають зменшити витрати і негативний вплив на навколишнє середовище. Крім того, спільне споживання сприяє відкриттю нових можливостей для спільнот та сприяє соціальній взаємодії між людьми, розвиваючи концепцію спільності та спільної відповідальності за ресурси та навколишнє середовище. Такий підхід важливий для сталого розвитку, зменшення відходів та збереження природних ресурсів.

3. Зріст економіки спільного користування трансформує бізнес в Європі, створюючи нові можливості і виклики для учасників. У Європі широко поширені послуги спільного користування, такі як каршеринг, перевезення товарів та оренда різдвяних ялинок. Ця тенденція відображає глобальний рух в напрямку більш сталих та спільно орієнтованих способів доступу до ресурсів. Технологічний прогрес і збільшена свідомість щодо ресурсів і навколишнього середовища підтримують цей розвиток. Економіка спільного користування переосмислює поведінку споживачів і стратегії бізнесу, розмиваючи межі між особистим і професійним, власністю і доступом. Цей рух впливає не лише на транспорт та готельну галузь, але й на загальний економічний ландшафт, спрямований на співпрацю та громадський інтерес.

4. Моделі спільного споживання набувають популярності в різних сферах. У транспортній галузі вони включають каршеринг та спільне використання велосипедів та електросамокатів, що допомагає знизити викиди вуглецю та трафік. У сфері житла сервіси подібні до Airbnb дозволяють здавати власне житло короткостроково, забезпечуючи доступне проживання та додатковий дохід. Спільні офісні простори, як WeWork, сприяють економічній ефективності та обміну ідеями серед підприємців та фрілансерів. Інші сфери включають розподіл ресурсів, де люди можуть ділитися побутовими предметами, зменшуючи відходи та споживання. У фінансах, краудфандинг та peer-to-peer кредитування відкривають нові можливості для фінансування проєктів. Нарешті, у сфері розваг та медіа, стрімінгові сервіси як Netflix та Spotify змінюють спосіб доступу до контенту, зменшуючи потребу у фізичних носіях.

5. Аналіз комерційної діяльності онлайн платформ спільного споживання зосереджується на вивченні їхніх бізнес-моделей, які базуються на створенні мережі користувачів, що діляться ресурсами, від житла до транспортних засобів та побутових предметів. Ці платформи пропонують спільний доступ до ресурсів, знижуючи потребу в індивідуальному володінні, та використовують різні стратегії монетизації, такі як комісії за транзакції, абонентські платежі або рекламу. Важливим є аналіз поведінки користувачів, їхніх уподобань та відгуків для оптимізації послуг.

6. «Дія.Бізнес» – це ініціатива українського уряду, спрямована на підтримку малого та середнього бізнесу, включно з компаніями у сфері шерингової економіки. Програма забезпечує фінансову підтримку, консультації, навчання, спрощує адміністративні процедури та сприяє цифровій трансформації. Вона важлива для адаптації бізнесу до змін на ринку та стимулювання інновацій. За останні два роки нею скористалися понад 1,7 млн українців. У контексті воєнного стану, ініціатива також спрямована на формування сприятливого бізнес-середовища, включаючи зміни в законодавстві та політиці оподаткування для економічного та соціального розвитку бізнесу в Україні.

7. Пропонується створити національно орієнтовані спеціалізовані онлайн-платформи для підтримки економіки спільного споживання в Україні. Основні переваги цих платформ включають локальну спрямованість, відкритий ринок для малих підприємств, зручну систему обміну, безпеку та довіру, стимулювання економіки та впровадження інноваційних рішень, таких як штучний інтелект, аналітика даних та блокчейн.

8. Муніципальний проект байкшерингу має життєвий цикл тривалістю 36 місяців, зі ставкою дисконтування 30%, яка враховує вартість грошей у часі. Період окупності проекту складає 8 місяців, а дисконтований період окупності – 9 місяців. Чистий приведений дохід проекту становить 1250 тис. грн, індекс прибутковості складає 1,65, а внутрішня норма прибутковості – 93,5%. З високою внутрішньою нормою прибутковості та коротким періодом окупності можна зробити висновок, що муніципальний проект байкшерингу є економічно ефективним. Позитивний чистий приведений дохід та високий індекс прибутковості також підтверджують його фінансову привабливість, свідчаючи про можливість вигідного інвестування у цей муніципальний проект. Це сприяє розвитку байкшерингу в даному регіоні.

9. Впровадження концепцій спільного використання бізнес-моделей значущим чином впливає на еволюцію традиційних галузей, різко змінюючи умови конкуренції та стратегії завоювання ринку як на глобальному рівні, так і в економіках окремих країн. Україна, подібно до інших країн світу, може очікувати широке поширення концепції спільного використання, оскільки перспектива її виглядає досить привабливою, зокрема через мінімальні витрати на старт, обмежену кількість працівників та необов'язковість наявності офісу. Успішний розвиток українського спільного використання буде залежати від рівня довіри в суспільстві, трансформації системи цінностей та розвитку інформаційно-комунікаційного простору. На даному етапі особливу увагу слід приділити створенню належних правових, законодавчих та облікових систем у сфері спільного використання, взаємодіючи з відповідними державними інституціями.

АНОТАЦІЯ

Аріана Лупу «Економіка спільного споживання як фактор трансформації сучасного суспільства».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 051 «Економіка» за освітньою програмою «Управлінська економіка та конкурентна політика». Одеський національний економічний університет. Одеса, 2024.

У роботі розглядаються теоретичні основи економічної моделі спільного споживання, визначаючи її сутність, види та системи. Також аналізується досвід функціонування цієї моделі в провідних країнах світу.

Робота зосереджується на аналізі використання моделі спільного споживання в Україні. Він включає огляд основних сфер застосування шерингової економіки, а також детальний аналіз діяльності комерційних онлайн платформ і державної підтримки цієї економічної моделі через ініціативу «Дія Бізнес».

Було запропоновано стратегічні напрямки для подальшого розвитку та інтеграції економіки спільного споживання в Україні. Розглядаються можливості створення національно орієнтованих спеціалізованих платформ, впровадження байкшерингу як елементу муніципального простору, а також проводиться оцінка перспективи та ризику цієї моделі в умовах воєнного стану.

Ключові слова: економічна модель, спільне споживання, комерційна діяльність, байкшерінг, онлайн-платформа.

ANNOTATION

Lupu Ariana "Economic feasibility study of the project to establish the production of components for the UAVs".

Qualifying work on obtaining for a bachelor's degree in the specialty 051 «Economics» for the educational program «Managerial economics and competition policy». Odessa National Economics University. Odesa, 2024.

The paper examines the theoretical foundations of the economic model of joint consumption, defining its essence, types and systems. It also analyses the experience of this model in the leading countries of the world.

The paper focuses on the analysis of the use of the sharing economy model in Ukraine. It includes an overview of the main areas of application of the sharing economy, as well as a detailed analysis of the activities of commercial online platforms and government support for this economic model through the Diia Business initiative.

Keywords: economic model, joint consumption, commercial activity, bikesharing, online platform.